

Viliam Klimáček

hejtovaňja

MARENČIN PT

hejtovaňja

Viliam Klimáček

• **hejtovaňja** •

MARENČIN PT

*Napísanie knihy formou štipendia a vydanie knihy
z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia*

Copyright © Viliam Klimáček, 2025
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2025
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media
Layout © Marta Blehová
1086. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1336-9 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1337-6 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1338-3 (ePub)

keby štúrovci mali internet

Skratki internetovje:

BPS	<i>bodaj teba parom skáral</i>
RDH	<i>ritnej djerki hvízdaňja</i>
Ä	<i>ňelzä</i>
TJB	<i>tupuo jak budzogáň</i>
KVU	<i>kjež tĩ čjelki uljetli</i>
Hunbug	<i>maďarskuo drístaňja</i>

krall	kto zlatku bi chceu obecati na vec narodnu nach sa ozve
hodza_mm	Kolko litrou veci národnej za tú zlatku bude?
pravdomil	ožere sa nám Janko zas a aňi rjadok ňenapíše
krall	RDH
pravdomil	trafena hus zagagala
krall	basen nerastje ako kukol pri ceste a ruzu svina nezozerje
ludewit	Mládenci, velmi ma srdce bolí, že slovenčinu našu tak v internetovej komunikácii krivíte a režete, akobi ste ňejakí jaňičjari boli, čjarki a mekčeňe viňechávaťe, lebo musíte písať rýchlo, ale jazyku nášmu pomalosť a rozvaha svedčí.
pravdomil	aj sám najvišší vás hreší, štúrovci, no ja vjem, že ňikdi ste ňemali na vjac než na búchaňja do stola a krčmovje pesňe falošním hlasom ťahaňja

krall	TJB
hodza_mm	Mislím, že ňejakí Uhrón nám do našej d'ebatnej izbice vošjeu a mali bi sme ho vikúriť.
pravdomil	kúrté, kúrté, len abi sťe samí ňezhoreli
krall	BPS
ludewit	Mládenci, bratja moji v boji o jazik náš zocelení, dovoľte mi čosi povedať. Tjeto interňetovje novoti zabijajú ducha pospolitostí. Kde sú tje časi, keď sme si na Ďevín virazili a slovanskje mená si dávali? Ťeraz muožme hovoriť každy s každy, čo nám hrdlo ráči, ale slová zrazu ňemajú tú váhu, akú mávali. A ktokolvek ňevolaní muože vstúpiť medzi nás a škodiť nám a vismjevať sa. Opeť bi sme vstúpiť len do reči z očí do očí mali, obnoviť písanja listou atramentom, ba vrátiť bi sme sa mohli aj k poštovím holubom. Pametáte, ako ňedočkavo sme vizerali víreňja krídjel a šuchot perja na oblohe? Ťeraz nám len cinkňe zvonček interňetoví, mi utrjeme si mastňje ústa od kaše a síti a zaspávajúci od jedla chceme nájsť v hlave ňejakú mišljenku, no ňenachádzame ju, lebo nám ju kaša zalála. Ach, bratja moji v jaziku, odídme z tejto čertovej pošti, kím je čas.
krall	Drahí Ludevít, chcem ťi ukázať, že ešte vjem písať podla pravidjel, ktorje si ti vimisleu. Mňe sa ešte stále básňe v hlave naháňajú, chcú mi ruku podať, no bez flaštički vínka ich ňje a ňje na svetlo božje viťjahnuť.
hodza_mm	Áno, ňemali by sme sa báť, mali by sme byť a za pravdu sa biť a ňje škrjepiť sa ako starje baby na trhu.

ludewit Ach, Miloslave, ako bi si mi zaucho žeravje na líce vipáliu, keď stále do písma pľeťješ to tvoje Y!

hodza_mm To ňje ja, to Hattala vimisleu.

ludewit Vidíš, že vješ písať aj bez toho čertovho písmena.

krall hattala hattala KVV 😊

pravdomil tak dlho sa budete o písmenko hádať, až vám ujde budúcnosť

hodza_mm Hunbug. Stále ňejakje hejtovaňja.

krall pisem spracovi sjete nach toho PRDOMILA zablokuje nach je uz sveti pokoj

pravdomil Ä, pravdu ňeumličíš

ludewit Drahí Hodža, prjaťel muoj, verím, že ňje minulí. Prezívaš tento pravopis mojím svojepisom. Práva ňemáš!

pravdomil všetci mi budete svedkami, že ponúkam jednu zlatku Královi, ak do roka desiat dobrích básní po tridsať veršoch napíše

hodza_mm Ludévíte milý, veť Y je naskrze naším písmenom, odvođeným od ruskjeho jeru a tým sme my, slovanskí bratja, vyjadрили úctu k mohutňjemu ruskjemu dubisku, ku ktorjemu sa jak holátka v búrke a dažďi tíšňeme.

ludewit Pametáš si, jak Hollí, temer už slepí a hluchí prijau nás na svojej fare na Dobrej Vođe? A ňesúhlasiu s naším jazikom, od stredoslovenskjego rozličnorečja odvođeňím? Zrádňnik bi ho uchitiu, kebi sme ešte do voňavej reči našej votkali tvrdje Y jak ňejakú smradlavú kveťinu, čo aňi dobitok ňežere.

atila	ach, vi úbožjaci slovenskí nemali ste nijakých kráľou a tak ste si vimsfeli Svetopluka nestačila vám kráľovská uhorčina a tak ste si stvorili to hikaňja oslov ktorje jazikom nazivate: <i>vimazaňje skrze správcu sjetí</i>
krall	ti na trikrát vikidaní hnojní voz toto si v Pešti spjevaj kde tá platja <i>vimazaňje skrze správcu sjetí</i>
ludewit	Smutno je mi, bratja drahí, kde ňje sú argumenti, šable rinčja.
hodza_mm	Hraňice tvojej slobodi sú aj mojimi hraňicami, ach, ako len tomu rozumjem...
krall	idem na litrík vínečka dñes ešče naposledi a prisahám na naše štíti tatranskje že od zajtra započnem písať
hodza_mm	Dobre ti prisaháš, Janko, štíti čosi vidržia!
ludewit	A ja idem na polovačku do lesa. Nič tak hlavu neprečistí ako flinta na pleci a slobodňje ňebo nad hlavou...

premeňeňa

Keď sa Gregor Szemzö raz ráno prebudíu z nepokojných snou, zistíu, že sa v posteli premeňiu na akísi obludní hmiz. Ležau na chrbte tvrdom jak pancjer, a keď sa trochu nadvihou, uvidéu svoje viklenutje, hñedje brucho rozdeleñje oblúkovitími vístuhami, kde sa na vrchole ešte horko-ťažko držala perina a tak-tak že ñeskĺzla dolu. Jeho početñje, voči ostatñjemu telu tenučkje nohi sa mu bezmocne hmíрили pred očami.

Čo sa to so mnou stalo? pomisleu si. Ľebou to sen. Jeho malá izba, tak ako ju poznau, stále spočívala medzi štirimi sténami. Na stole boli vzorñe zoradeñje kalamáre, do ktorích namáčaui perá, keď ñeznalím sedlákom z okolá písau za drobní peñjaz všakovakje žjadostí na vrchnost'.

Gregorou pohlad sa obrátiu k oknu a zachmúreñje počasje – bolo počuť, ako kvapki dažďa bubnujú na okenní plech – ho naplñilo melanchóliou. Čo kebi si ešte pospau a zabudou na všetki tjeťo bláznovstvá, pomisleu si, ale bolo to absolútñe ñemožnuo, lebo spávau vílučne na pravom boku a v terajšom stave sa do tejto polohi ñijako ñemohou prevrátiť. Nach sa akokolvek mikau, vždi sa prehupou len nazad. Skúšau to hádam stokrát, zatvoríu aj oči, abi ñemuseu viďeť svoje mihajúce sa nuožki, a húpau sa a húpau a prestau, až ho v boku zaklala tupá bolesť.

Ach, bože, akje som si len vibrau namáhavje povolañja? Deñ čo deñ s hlúpimi sedlákmí, čo majú v hlave len seno, visedávať a písať za ñich žjadostí na županskí úrad, či listíni pre pravotárou. Chlapi títo većšinou ñegramotní boli a vedeli len Slovenski, kím Gregor ovládaui uhorčinu, jak kebi bičom práskau.

Vlastným menom volau sa Gregor Šarkan, rodák z Hriňovej, no veďeu, že takto krštení v Uhroch karieru ňespraví, a preto preonačiu sa na Szemzö, denňe sa poctívo s listinami lopoti, abi mu raz, ako boh dá, svitla práca pisárska u ňejakjeho pravotára, či ňebodaj v kancelárii zemskej.

Ale sni o lepšom živote narušilo klopaňa na dvere. – Gregorko, – volau hlas – bola to matka, – je trištvrte na sedem, ňechceu si odísť?

Ten ňěžní hlas! Gregor sa zlakou, keď počuv ten svoj, ktorím odpovedau, ňepochibne jeho včerajší hlas, do ktorjeho sa však akobi odňjekjal zdola mješalo ňepotlačiteľnje, bolestnje pípaňa, ktorje spočiatku slovám poňechávalo zrozumiteľnosť, no rušilo ich dozňňa, že človek vlastne ňeveďeu, či dobre počuje.

– ňepotrebuješ ňječo? – ozvala sa úzkostlivo tá, ktorá ho zrodíla, – načim, bi si Strakule sečki narezau a svinki obrjadíu.

Och, ako sa Gregorovi bridí tá hjojná robota! On je predsa mužom písma, mužom intelektu, ktorí jasnou hlavou svojou pracuje, ňje mozolnatími dlaňami a ešte aj druhím pomáha, veďe ich a keď sa to tak vezme, aj rozhoduje o ich životoch. Stačilo, abi sa mu ňejakí sedlák zňepáčiu, či pozreu naňho krivím okom mjesto tej psej poňíženosti, čo tak milovau, a už mu písau žjadosť, ktorá bola máličko ňeúčtíva, ňje veľmi, ale tak akurát, abi tomu, čo ju rozochvenou rukou ňesje na úrad, ňevihovali.

– Gregorko, dobitok čaká, – zňeu matkin prestrašení hlas, vistrjedaní klopaňím a potom sa dvere jeho izbi bojazlivo otvorili. Vo dverách stála zrobená bjelovlasá žena v spodňičke z kroja, na prsjach si ešte zapínala živuoťik, keď bosou nohou vkročila do Gregorovej izbice a vikríkla. To čudo, ktorje ležalo na posteli, ňebolo jej sinom! Mať zalomila rukami a to ho privjedlo k horúčkovitím pohibom, pomocou ktorích sa chceu dostať zo zajatja perín, no len sa bezmocne hojdau na posteli ako člnok na vlnách, čo privjedlo ho do stavu, kedi započau ohňivo uherski klát.

Mama stála ňeschopná slova pred jeho postelou, na ktorej sa zví-
jau obludní chrobák s mnohými nožičkami a hlasom jej sina klál
v jazyku, ktorjemu sama porjadŇe ňerrozumela.

– Sinček muoj, – zaplakala stárka a oprela sa o pelast', bi ňeod-
padla na došćenú podlahu, – prečo ňehovoríš jazikom matki svojej
a otca? Ako ťi pomuoť, keď ťi slovka ňerrozumjem? Keď si pred
rokom slovenski prestau hovoriť, keď si sa preinačiu, stratila som
ťa prvíkrát, a ťeraz, – zaplakali starje oči a spod nočnjeho čepca sa
vikluj šediví vrkuočik, – ťeraz ťa strácam druhíkrát!

Slovenski chceťe? napajediu sa v duchu Gregor Szemzö a otvo-
riu ústa, premeňeňje na akesi ostrje hrizadlá a zakričau, či skuor
vipískou z celej sili: – Bohajeho, čuo je toto za ňeplechu?!

Tu básnik precitá, svieca dohorela, zore už brnejú, sen podivný
snil sa mu, no už nepamätá aký, snád' poviedka to bola, no divná
akosi že až, tak potrasie hlavou, nech je chmára preč, brko do kala-
mára omočí a pokračuje v básni, ktorú pred zaspatím započal:

Ej páňi na zámku, to vi dobre vedzte

Keď ste jadro vzali, škrapinu si zectě...

ako sa Matúš na skusy vybral

Podáva Samuel Reuss z Malohontu.

Matúš Plameň bol chlap ani jedľa, čo holou rukou piatich zurvalcov prebije a malíckom splašené voly zastaví. Nuž, chlapisko toto obývalo na pokraji hory chalútku so staručkými rodičmi, s ktorými si vždy po zotmení, často ani petrolejku nezahoriac, vyprávali, ako asi darí sa druhým ľuďom v širom svete. Doma nežilo sa dobre, z každých troch grošov, čo vyrobili, dva odkotúlali sa do kráľovskej kasy. Vtedy jedného večera pristál na podokenici vtáčik-letáčik a takto zaspieval:

Oj, ľudia boží, z predälekej zeme prichádzam, kde v potokoch medovina tečie, na poli rastie chlieb biely aj čierny a v hore na stromoch visia makové koláče. Vládné tam premúdra cárovná, ktorá každého poddaného zná po mene, a keď dosiahne pätnásť rok, vtisne mu do dlane zlatku a ak je súci, hodvábom ho zaojde a vezme do svojich služieb. V tej zemi keď ľudia potrebujú pluh, idú ku kováčovi a on im jeden zadarmo ukuje, ak potrebujú koňa, idú do stajní a vezmú si žrebca a tak je tam so všetkým. Máš všetko, čo potrebuješ, a potrebuješ, čo máš. Tá zem zaslúbená volá sa Rusko a pozýva chrabrych junákov, by do nej prišli skúsiť šťastie.

Tu si Matúš spomenul na básničky, čo im pán rektor v škole čítali, veršiky o mohutnom dubisku slovanskom, ktorý konármi prikryje každé vtáča, i holiatko nebohé hoc aj z diery biednej, akou je jeho domovina. I rozhodol sa synok na skusy vyraziť.

Všetci jeho kamaráti chodili tam, kde slnko zapadalo, no Matúš ako jediný vybral sa, odkiaľ vyjde. Mať mu napiekli podplameníky a obaja so staručkým otcom na kúsok vypravovali syna. Na okraji hory Matúš zapichol do stromu nožík a povedal otcovi:

Ňaňo, keď budem dlho preč, len vytiahnu tento nožík, a keď potečie voda, žijem, ak víno, je mi dobre, no ak krv sa vyvalí, Ňaňko môj, to voniam fialky odspodu.

Zaplakali mať, vzdychli si Ňaňo a hrdý syn odhrnul chrastie a podho lomožil sa horou. Zvečera príde na čistinku, kde škulaťavá starenka plače.

Čo vám je, babička?

Smutno mi, synak môj, samej tu v lese, nemáš slzičku niečoho, čo by gágor potešilo?

I hľadím pravým okom doľava a ľavým doprava.

Veru nemám, staruška, ale natrhám bobúľ, dám ich skvasiť a na vašom kotlíku lesnô pitie vypálím.

Jak povedal, tak spravil. Pobudol do rána pri starkej, vypálil čučoriedkovicu, ona nalôchala sa mocne a hneď jej hlások o oktávu poskočil.

Zato, že mi oči krážom idú, vidím, že máš dobré srdce, preto darujem ti tento prútik, keď ním niekoho pošibeš, skamenie, a kto bol skamenený, ožije. Tu máš aj čarovný lopúch, keď ním potrieš mŕtvych odrezané hnáty, prirastú hneď k sebe a trupy obživnú. A tento kvietok jak ktorékoľvek zviera ovonia, jeho reči porozumieš. Chod', synak, do Ruska je ešte dlhá cesta...

Matúš sa ani nestihol spýtať, ako vie, kam má namierené, keď starenka vyparila sa aj s čistinkou jak gágor a on sa ocitol samučičký sám na poľnej ceste. Ešte týždeň mu trvalo, kým prišiel až na hranice svojho kráľovstva, ale ohnivý nápoj, čo starenke vypálil, mu z malej fľaštičky dodal vždy síl.

Ide, ide, keď zrazu pred ním plot sa týči z pichľavého trnia. Za plotom bolo Rusko. Z diaľky Matúš videl horieť mnoho ohňov

a predstavil si s úsmevom, ako pri vatrách sedia veselí ľudia, pálenô pijú, tancujú a družne sa bavia. I príde k bráne, ktorú stráži urastený bojar, celý v železe odetý.

Stoj, – zahrmlí železník, – kto si a čo chceš?

Som Matúš Plameň z Koruny Uhorskej a na skusy idem. Pustíš ma?

Z našej ríše sa ujsť nedá a vojsť do nej je veľmi, veľmi ťažké. Čo mi dáš, keď ťa pustím?

Podplameníky som zjedol, ničoho nemám.

Daj mi tvoje šaty, už ma železná košeľa omína, chcem si ľa-nové háby ponosiť.

I Matúš dal ozbrojencovi všetko do nitky a ako ho bôh stvoril, vpustený bol do Ruska. Naveľa naveľa prišiel k prvému ohníku, čo oňahdy videl. Nesedeli pri ňom hodujúci dedinčania, boli to horiace chalupy. Všade váľali sa odťaté ruky a nohy, hlavy tmavé aj plavé, mužské aj detské. Matúš potrel čarovným lopúchom jednu i ona zocelila sa s krkom krásnym havraňovlasej dievčiny. Matúš hanblivo zakryl si prirodzenie.

Čo sa ti stalo, krásna deva?

Cárovná nás potrestala, mládenec švárny, – i šibla očkom ta, čo Matúš najviac prikrýval, – bo sme slabo dane platili. Neúroda a hlad nás sužovali, čo sa urodilo, zobrali vojaci a zvyšok zožrali kobylky. To sú moji bratia, sestry, rodičia, strýkovia a tety.

Ukázala na odťaté ruky a trupy okolo seba a horko zaplakala. Neboj sa, krásavica, aké ti je meno?

Suliko.

Tak sa dívaj, Suliko, – riekol Matúš a jedného po druhom oživil lopúchom umrlčie trupy a Suliko zvitála sa s blízkymi.

Nevedeli sa mu všetci vyďakovať za spásu a kývali mu na rozlúčku, až kým za obzor nezašiel. Dokonca mu aj nové háby darovali, aby nahý na posmech nemusel chodiť. Medzitým jeho ňaňo doma sa ošívali, nevydržiac ku stromu išli, nožík vytiahli

a pozrimeže, voda tečie! I uľavilo sa starkému a radostne krivkajúc vrátili sa domov.

Ako si tak jeho syn v cudzej zemi v novom šate vykračuje, narazí na hovoriace pole. To tráva tam kvíli, plače a boha prosí o pomoc. Čo to je? Prizrie sa Matúš Plameň lepšie a vidí, že nie tráva, ale ľudské hlavy v nej hovoria. V zemi zakopaní sú živí ľudia až po krk, len hlava im trčí a hmyz nebeský pichá, saje, žerie ich, kruté súženie im prinosiac.

Kto ste, dobrí ľudia, a začo ste až po krk v zemi?

Joj, udatný pocestný, včera okolo išiel kočiars s najmilostivejšou cárovnou a tej sa zdalo, že dosť hlboko sme sa nekľanali, a tak nás cárica naša premúdra všetkých dala do hlíny zakopať.

Matúš nelenil a jal sa neborákov rukami vyhrabávať, a keďže bol mocný za desiatic, do hodinky vyhrabal celú dedinu.

A kde vlastne som, dobrí ľudia? Ako sa táto krajina menuje?

V Rusku si, pocestný, najmocnejšou cáricou spravovanom.

Toto nemôže byť Rusko, – diví sa junák, – tu predsa ľudom neubližujú.

Od tej chvíle zmĺkli všetci vyhrabaní, ani by si jazyk zhltnúť a už z nich pocestný nedostal ani slovo, len mu rýchlo zakývali a strátili sa v najbližšej hore. Matúš vedel, že dľa zvykoslovia po rozsekaných a zahrabaných musí stretnúť dačo tretie, čomu by od psoty odpomohol, ale nič také neprišlo, bo dej sa zrýchlil. Pred ním zrazu zjavil sa jagavý palác zo všetkých najjagavejší, zo zlata a drahokamov postavený, strážený trikrát tak veľkými chlapmi v železe odetými, ktorí Matúša rovno pred cárovnú predviedli.

Cárica bola práve v dobrom rozmare a vypočula si Matúšov prívět, ako túži spoznať jej ríšu a že by jej rád slúžil, a ona, že môže, ak vydrží deň a noc jej stádo svíní pásť.

A čo by nie? Ja som sa doma napásol všetkého.

Uvidíme, – usmiala sa cárica, – ale ak sa ti jediná svinka stratí, prídeš o hlavu, rozumieš?